

श्री भोक्षमार्ग प्रकाशक

प्रवचन नं. १३

अधिकार ७मो

स्थल:सुवर्णपुरी ता.:२१.०८.१९६२ मंगलवार

मंगलाचरण

शमो लोअे सव्व अरिहंताणं;
शमो लोअे सव्व सिद्धाणं;
शमो लोअे सव्व आयरियाणं;
शमो लोअे सव्व उवज्जयाणं;
शमो लोअे सव्व त्रिकाणवती साड्डूणं;
ॐंकार बिन्दु संयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।
कामदं भोक्षदं यैव ॐंकाराय नमोनमः॥
मंगलं भगवान् वीरो मंगलं गौतमो गण्डी ।
मंगलं कुंदकुंदार्यो जैन धर्मस्तु मंगलम् ॥
नमः समयसाराय स्वानुभूत्या यकासते ।
यित्स्वभावाय भावाय सर्व भावान्तरच्छिदे ॥
त्रिकाण दिव्यध्वनि दातार...

आ भोक्षमार्ग प्रकाशक सप्तमा अध्याय यलते है. शिष्यका प्रश्न है व्यवहार ने निश्चयका कथन यला के शास्त्रमें जो निश्चयसे स्वद्रव्य आश्रय जो बात कही है वो सत्यार्थ है, वो उपादेय है. और जो शास्त्रमें व्यवहारनयकी मुष्यतासे बात किया है, वो असत्यार्थ है और हेय है. वो शिष्यका “प्रश्न. तो अेक निश्चयनयका ही उपदेश करना था....” जो हेय अने व्यवहारनय असत्यार्थ है, तो अेकही नयका उपदेश करना था, दो नयका उपदेश शास्त्रमें क्युं कडा? बराबर है शेठी! अेक ही नयका करना जो उपादेय है वो ही करना था. असत्यार्थ कडो, हेय कडो, छोडने योग्य कडो अने उपदेश करना उसका, उसका क्या कारण है? “के तुम कडते डो अैसा प्रश्न आठमी गाथामें समयसारमें हुआ है अने उसका उत्तर भी दिया है, के अनार्य भाषास उसकी भाषा बिना वो समज सकते नहीं....” अनार्यको

ઉસકી ભાષાસે સમજાવે તો વો સમજ સક્તે હૈ. ‘સ્વસ્તિ’ ઐસા કહા. ‘સ્વસ્તિ’. ‘સ્વસ્તિ’ ક્યા? અનાર્ય માણસકો ‘સ્વસ્તિ’ તો ખબર નહીં. ક્યા હૈ આ? ક્યા કહતે હૈ આ? ટગટગ મેંઢાની પેઠે દેખતે હૈ, કિ કહતે હૈ ક્યા? ‘સ્વસ્તિ’ ત્યારે દૂસરા કોઈ અર્થ ઉસકા કહતે હૈ, કે ‘તેરા અવિનાશી કલ્યાણ હો’ સ્વ સુઅસ્તિ કલ્યાણ હો ઐસા સ્વસ્તિકા અર્થ હોતા હૈ, ત્યારે વો આનંદ આનંદકે ઓહો! ઉસમેં તો મેરે આનંદકા આશીર્વાદ હૈ વો ટૂંકામેં સમજ પાતે હૈ.

“ઐસે વ્યવહારનયસે ઉપદેશ, નિશ્ચયકો સમજાનેકો, દેનેમેં આયા હૈ....” સમજમેં આયા? પણ આયા હૈ છતાં વ્યવહારનય અંગીકાર કરને લાયક નહીં. ભારે ભાઈ ગડબડ બધેય સમજે? એક સોલીસીટર હતા જે આમાંથી આ કાઢતા આઠમી ગાથા. એ છે અત્યારે. જુઓ, અહીંયા આઠમી ગાથા હૈ, એમાં કહ્યું કે વ્યવહાર વિના પરમાર્થ હોઈ શકે નહિ એમ ક્યાં કહા છે કીધું? વ્યવહાર વિના પરમાર્થકા ઉપદેશ નહિ હો શકે. વ્યવહારસે પરમાર્થ સમજા જાતા હૈ, પણ વ્યવહાર સમજા જાતા હૈ વ્યવહારસે તો તુમ વ્યવહાર... શ્રોતાકો ઔર વક્તાકો દો ય કો અંગીકાર કરને લાયક નહીં. શેઠી! વો ચલા દેખો.

“યહ નિશ્ચયકે અંગીકાર કરાવનેકો વ્યવહારકરિ ઉપદેશ દીજિયે હેં. ‘વ્યવહારનયો નાનુસર્તવ્ય:....’” પછી. નિશ્ચય કે આત્માકા વાસ્તવિક સ્વરૂપ એ સમજાનેકો “વ્યવહાર કરિ ઉપદેશ દીજિયે હૈ” વળી વ્યવહારનય હૈ સો અંગીકાર કરને યોગ્ય નાહીં....” પણ છતાં વો વ્યવહારનય આદરણીય નહીં. આ ભારે, વ્યવહાર આદરણીય નહીં. કઠણ જગતને! વ્યવહાર આદરણીય નહીં? કહ્યા ક્યોં? સુન તો સહી. ઉસકો સમજાનેમેં દૂસરા કોઈ ઉપાય નહિ, ઈસલિયે સમજાનેમેં વ્યવહાર આતે હૈ, પણ વ્યવહાર સમજાતે હૈ તે પરમાર્થકો. અંતર ચૈતન્યમૂર્તિ ક્યા વસ્તુ હૈ ઉસકો સમજાતે હૈ. યહાં પ્રશ્ન યહાંસે શરૂ હૈ આજ.

“પ્રશ્ન - ‘વ્યવહાર વિના નિશ્ચયકા ઉપદેશ કેસે ન હોય?’....” વ્યવહાર બિના નિશ્ચય સત્યકા ઉપદેશ અસત્યાર્થ બિના સત્યકા ઉપદેશ ક્યું ન હો? સમજમેં આયા? અસત્યાર્થ, હેય, વ્યવહાર ઉસકે બિના ઉપાદેય અંગીકાર કરને લાયક ઐસા આત્માકી ચીજ ઉસકો કેસે અંગીકાર કરને યોગ્ય નાહીં. વ્યવહાર કહતે હૈ પરમાર્થ સમજાતે હૈ ક્યું અંગીકાર નહીં? “યહાં પ્રશ્ન: વ્યવહારકે બિના નિશ્ચયકા ઉપદેશ કેસે ન હોય બહુરિ વ્યવહારનય કેસે....” જરી શબ્દમેં ફેર હૈ. યહાં વ્યવહારનય કેસે ન અંગીકાર કરના ઐસા જોઈએ. (શ્રોતા : ...) ન કરના જોઈએ. (શ્રોતા : ...) ના એ નહીં. એ ઉપદેશ કેસે ન હોય એ તો બરાબર છે, “પીછે વ્યવહારનય કેસે ન અંગીકાર કરના?....”

(શ્રોતા : ...) એ 'ન' જોઈએ ત્યાં જુની પ્રતમાં હૈ 'ન'. “વ્યવહારનય કેસે અંગીકાર નહિ કરના?...” ક્યું? એમાં એસા હૈ કે વ્યવહારનય કેસે અંગીકાર કરના? પણ અંગીકાર કરવાની તો ના પાડી છે. (શ્રોતા : ...) એને માટે તો શિષ્યનો પ્રશ્ન છે. વ્યવહાર કહે પરમાર્થકો અને વ્યવહાર કેસે અંગીકાર નહિ કરના? ક્યું ન કરના ઉસકો? તો કહો, “તાકા સમાધાન....” સમજમેં આતે હૈ? પ્રવિણભાઈ! આ વાંચ્યુ છે કે નહિ કોઈ દી' સરખુ, સરખુ હોં! ઉપર ટપકે કહે કોઈ એમ નહીં. ના પાડે છે લ્યો બીજા ના પાડે છે તમારી વતી. સાંભળ કહે છે “તાકા સમાધાન : નિશ્ચયનયકરિ તો આત્મા પરદ્રવ્ય તેં ભિન્ન....” ભગવાન આત્મા શરીર, વાણી, કર્મ બધાસે ભિન્ન જુદી ચીજ હૈ ઓર સ્વભાવનિતેં અભિન્ન અપના સ્વભાવ ગુણ પર્યાય આદિસે વો વસ્તુ અભિન્ન હૈ. સમજમેં આયા? પરદ્રવ્યસે ભિન્ન હૈ આત્મા, પર અપના સ્વભાવ ગુણ પર્યાયસે અભિન્ન હૈ. “સ્વયંસિદ્ધ વસ્તુ હૈ....” સ્વયંસિદ્ધ અપનેસે હૈ અનાદિસે સ્વયંસિદ્ધ હૈ. ઉસકા કોઈ બનાનેવાલા દ્રવ્યકા નહીં, ગુણકા નહીં ને પર્યાયકા ય કોઈ બનાનેવાલા, રખનેવાલા હૈ નહીં, ‘સ્વયંસિદ્ધ વસ્તુ હૈ’.

“તાકોં જે ન પહચાને....””તાકોં જે નહિ પહચાને....” કિસકો? કે પરદ્રવ્યસે ભિન્ન અને અપના સ્વભાવ શક્તિ આદિસે અભિન્ન ઉસકો જે કોઈ ન પહચાને, “તિનકો એસે હી કહ્યા કરીએ તો યહ સમજે નહીં....” પરથી ભિન્ન, પરથી ભિન્ન સ્વભાવથી અભિન્ન. પરથી ભિન્ન સ્વભાવથી અભિન્ન. તો યે સમજે નહીં. સમજમેં આયા? “તબ ઉનકોં વ્યવહારનયકરિ....” જો હેય હૈ ઉપાદેય નહિ હૈ. અસત્યાર્થ હૈ જૂઠી હૈ. સમજમેં આયા? પણ “વ્યવહારનયકરિ શરીરાદિક પરદ્રવ્યનિકી સાપેક્ષકરિ....” આ શરીર જુઓ. આ નારકીકા શરીર વો જીવ મનુષ્ય શરીર વો મનુષ્ય જીવ, આ દેવ જીવ, એકેન્દ્રિય જીવ, બેઈન્દ્રિય જીવ, વનસ્પતિ જીવ, પૃથ્વી જીવ એમ શરીરની અને વાણીની જુઓ આ છ પર્યાપ્તિ બાંધી હોય એ જીવ. આ ચાર બાંધી એ જીવ, આ ભાષા બોલે એ જીવ (શ્રોતા : ...) કહતે હૈ કે વ્યવહાર... આદિ શબ્દ પડા હૈ ને!

“શરીરાદિક પરદ્રવ્યનીકી અપેક્ષા સાપેક્ષકરિ નર નારક....” નર મનુષ્ય જીવ, નારકી જીવ, દેવ જીવ, તિર્યંચ જીવ, પૃથ્વી જીવ, પાણી જીવ, અગ્નિ જીવ, વાયુ જીવ, વનસ્પતિ જીવ, સાધારણ જીવ, અસાધારણ જીવ, સાધારણ-અસાધારણ સમજતે હૈ ને? ધર્મચંદ્રજી! સાધારણ અસાધારણ કૌન? ભગવાન જાણે! વનસ્પતિકા દો ભેદ હૈ ને સાધારણ ને અસાધારણ. નિગોદના જીવ એ સાધારણ હૈ. એક શરીરમેં અનંત હૈ અને પ્રત્યેક શરીર આ નીમ આદિ હૈ પીપળા આદિ તો વો પ્રત્યેક હૈ વો અસાધારણ હૈ. અસાધારણ નામ એક

શરીરમાં દૂસરા જીવ નહીં. એક શરીરમાં એક. ઉસકો અસાધારણ અર્થાત્ પ્રત્યેક અથવા પૃથક અને એક શરીરમાં અનંત ઉસકો સાધારણ કહતે હૈ, પણ વો સાધારણ જીવ અસાધારણ જીવ એ તો વ્યવહારસે સમજાનેમાં આયા. ઓલી પર્યાયકી શરીરની સાપેક્ષતા લઈ, વાણીની સાપેક્ષતા લઈ, મનની સાપેક્ષતા લઈ લ્યો ને! કે આ સંજી જુઓ મનવાળા જીવ, લ્યો, આ મન વિનાનો જીવ.

શેઠી! મન વાળો જીવ છે? જીવ તો જીવ હૈ. એ તો પરદ્રવ્યસે ભિન્ન અને અપની શક્તિસે અભિન્ન હૈ પણ વ્યવહારસે સમજાયા બિના પરમાર્થ સમજે જાતા નહીં. “જીવ કે વિશેષ કિયે....” દેખો “જીવ કે વિશેષ કિયે તબ મનુષ્ય જીવ, નારકી જીવ, દેવ જીવ ઈત્યાદિ પ્રકાર લિયે વાકૈ જીવકી પહચાની ભયી....”

અરે! વો જીવ હૈ અંદરમાં, વો જીવ હૈ. વો જીવ હૈ શરીર નહીં. નારકીકા શરીર નહિ, મનુષ્ય નહિ, દેવ નહિ, પૃથ્વી વાણીકા શરીર નહિ અથવા એક બાત વો હુઈ. શરીર વાણી મનની સાપેક્ષતા કરી જીવકી પહચાન કરાનેમાં વ્યવહાર બીચમાં આયા બિના રહતે નહીં. વો કારણ વ્યવહારસે ઉપદેશ કિયા હૈ, સમજાના હૈ વો પરમાર્થ. જીવ પરસે ભિન્ન શરીર વો સમજાના હૈ, વો કારણસે વ્યવહાર હેય છતેં અસત્યાર્થ છતેં આદરણીય નહિ છતેં. (શ્રોતા : ...) ઉપદેશ કહ્યા બિના રહતે નહીં. દૂસરા કોઈ ઉપાય નહિ, સમજાના શી રીતે વો લોગોંકો. એક બોલ “અથવા અભેદ વસ્તુ વિષે ભેદ ઉપજાય....” દેખો! ભગવાન આત્મા, અભેદ વસ્તુ, ઉસમાં ભેદ નહિ કોઈ કે જ્ઞાન કહીં રહતે હો, દર્શન કહીં રહતે હો, ચારિત્ર કહીં રહતે હો, વીર્ય કહીં રહતે હો. અસંખ્ય પ્રદેશમાં અનંતગુણ એક સાથ અભેદ હૈ. સમજમાં આયા?

“અભેદ વસ્તુ હૈ....” અખંડ વસ્તુ હૈ, શરીર, વાણી, મન કર્મસે ભિન્ન વસ્તુ અભેદ, “ઉસમાં ભેદ ઉપજાય જ્ઞાન, દર્શન આદિ ગુણ પર્યાય વો જીવકે વિશેષ કિયે બતાયા હૈ....” જો ભૈયા, વો જાનનેવાલા જીવ, દેખનેવાલા જીવ, વો શાંતિ ઉસમાં શ્રદ્ધા-આસ્થા કરતે હૈ. આસ્થા કીસકો હૈ યે આસ્થા કરનેવાલા જીવ, વો શાંતિવાળા જીવ સમજે? ઐસા અભેદ ચીજમાં ગુણકા ભેદ ઔર પર્યાયકી પૃથક ભેદ કરકે ઉસકો બતાયા. મતિજ્ઞાની જીવ, શ્રુતજ્ઞાની જીવ, કેવળજ્ઞાની જીવ, અવધિજ્ઞાની જીવ સમજમાં આયા? બરાબર, સુનતે હૈ બરાબર. “અભેદવસ્તુ વિષે ભેદ ઉપજાય” જ્ઞાન દર્શનાદિ ગુણ અને પર્યાયરૂપ જીવકે વિશેષ કહીએ....” દેખો અચક્ષુદર્શનકી પર્યાય વો જીવ, ચક્ષુદર્શનકી પર્યાયવાળા જીવ, અવધિદર્શન પર્યાયવાળા જીવ ભેદ કરકે બતાયા. સમજમાં આયા? “તબ જાનનેવાલા જીવ

હૈ, દેખનેવાલા જીવ હૈ ઈત્યાદિ પ્રકાર લિયે....” પ્રકાર લિયે એટલે પ્રકાર લિયેકો ક્યા કહતે હૈ ઈત્યાદિ પ્રકાર લિયે અમારી ગુજરાતી ભાષામેં ક્યા હૈ? “ઈત્યાદિ પ્રકાર સહિત વાકૈ જીવકી પહિયાની ભયી....” ઉસકો પહિયાને કે હા વો આત્મા, વો આત્મા. સમજમેં આયા ?

ત્રીજી બાત, દો બાત હુઈ. ‘વ્યવહારનય અસત્યાર્થ હોતે છોતે સમજાનેમેં આતા હૈ પરમાર્થ વો કારણે વ્યવહાર આયે બિના રહેતે નહિ. પણ અંગીકાર કરને લાયક નહીં.’ તીસરી બાત. (વળી) “બહુરિ ઔર નિશ્ચયકરિ વીતરાગભાગ મોક્ષમાર્ગ હૈ....” નિશ્ચય નામ સત્યાર્થસે દેખો તો “વીતરાગભાવ હી મોક્ષમાર્ગ હૈ....” રાગ, પુણ્ય, વિકલ્પ, વ્રત, નિયમ, પુણ્યકા વિકલ્પ કે શરીરકી ક્રિયા કોઈ મોક્ષમાર્ગ હૈ નહીં. “નિશ્ચયકરિ વીતરાગભાવ....” શુદ્ધ ચૈતન્ય પ્રભુ, સમસ્વભાવી, અવિકારી, ઐસી દષ્ટિ જ્ઞાન ને રમણતા વો હી એક જ વીતરાગભાવ એ એક જ મોક્ષમાર્ગ હૈ. દૂસરા કોઈ મોક્ષમાર્ગ હૈ નહીં ત્રણકાળ ત્રણલોકમેં, પણ “તાકોં જે ન પહિયાને....” વીતરાગભાવ મોક્ષમાર્ગ, વીતરાગભાવ મોક્ષમાર્ગ...વીતરાગભાવ મોક્ષમાર્ગ એટલે ન સમજે “તાકોં ઐસે હી કહ્યા કરીએ તો એ સમજે નાહીં....” સમજમેં આયા? આ બહુ ચીજ ઊંચી હૈ આ. આ વ્યવહારનય અને નિશ્ચયાવલંબીની વાત પંડિતજીએ ઐસી નિકાલી હૈ, મિથ્યાદષ્ટિ દો કો સમજતે નહિ, નિર્ધાર કરતે નહિ, અને હમારે દોહી સમાન સત્યાર્થ હૈ, દો હી સમાન ને સત્યાર્થ હૈ. બે ય શબ્દ લિયા હૈ વો આયાને કલ? વો કહતે હૈ ને દૂસરા કહતે અત્યારે કે, નહિ દો હી નય સમકક્ષી હૈ, દો હી સમાન હૈ, દો હી બરાબર હૈ, દો હી મેં એક હીણી કે એક અધિક ઐસા કોઈ નહીં. સમજમેં આયા ?

ઉપાદાન - નિમિત્તમેં કોઈ ઉપાદાન અધિક હૈ ને નિમિત્ત કંઈ કમ હૈ ઐસી બાત ન લેના. આતે હૈ? (શ્રોતા :) અહેતુક આ ઉસમેં લેના પણ આ તો ભાગ પડતે હૈ કે નહિ નિમિત્ત ભી બરાબર પૂરણ હૈ ને ઉપાદાન ભી પૂરણ હૈ. દોયમેં ઉપાદાન અધિક અને નિમિત્ત કમ. ભાઈ આવે છો ને કહેશું કોઈવાર એમાં આવ્યું છો ઈ, નહિ બેય બરાબર લેના. સમજમેં આયા? નહિ, નિશ્ચય વ્યવહાર બરાબર લેના કહો કે ઉપાદાન નિમિત્ત બરાબર લેના કહો એક હી બાત હૈ. સમ્રાટજી! ઉસમેં આયા કલ, સમજમેં આયા? કહેતે હૈ કે નહિ, દો સમાન નહિ. દો સત્યાર્થ નહિ, દો અંગીકાર કરને લાયક નહિ, દો માર્ગ નહીં. સમજમેં આયા? આને કહે માળા, કે નહિ ઉપાદાન નિમિત્ત કાર્યમેં ભી દો સમતુલ રખના. ઉસકા ટકા જ્યાદા ને ઈસકા ટકા હીણા ઐસા નહિ રખના. કોણ રખે સુન તો સહી. અપની પર્યાયકા કાર્યકાળમેં અપની પર્યાય હોતી હૈ, તો નિમિત્ત હૈ, ઉસમેં ટકા ફકા કહાંસે આયા કે

નિમિત્ત હો તો કાર્ય હોતા હૈ. એમ વ્યવહાર હૈ તો નિશ્ચય હોતા હૈ એસા હૈ નહિ. જૈસે નિમિત્ત હો તો ઉપાદાન અને વ્યવહાર હો તો નિશ્ચય દો હી બાતે એક હી હૈ. સમજમેં આયા ?

તો કહતે હૈ (શ્રોતા :) વો દૂસરી બાત હૈ. વો તો હોતા હી હૈ, નિમિત્ત હૈ વ્યવહાર વિકલ્પ વ્રત આદિ શરીરકી ક્રિયા ભી હો, હો ઉસમેં ક્યા હૈ? પણ વો કાંઈ આદરણીય હૈ ને ઉસસે હૈ તો અંદર નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ હોતા હૈ એસા... એક જીવ હૈ તો દૂસરા જીવ હૈ એસા હૈ? એક જીવ હૈ, તો દૂસરા જીવ હૈ એસા હૈ? એમ વ્યવહાર હૈ તો નિશ્ચય હૈ એસા હૈ? દો એક હી બાત હૈ. સમજમેં આયા? કહતે હૈ કે “વીતરાગભાવ મોક્ષમાર્ગ હૈ. તાકોં ન પહિયાને તાકોં એસેહી કહ્યા કરીએ તો વહ સમજે નાહીં. તબ ઉનકો વ્યવહારનયકરિ....” તત્ત્વશ્રદ્ધાન જ્ઞાનપૂર્વક વ્યવહારનયકરિ... સમજમેં આયા? ક્યા વ્યવહાર નય કરિ? તત્ત્વશ્રદ્ધાન ને જ્ઞાન પૂર્વક વ્યવહારનયસે શ્રદ્ધા તત્ત્વાર્થને વ્યવહારનયસે તત્ત્વજ્ઞાન એસા હૈ ઉસમેં અર્થ? વાંચો તો ખરા ક્યા હૈ? એસે કહતે હૈ અહીં તો વ્યવહારના વ્રત આદિની વ્યાખ્યા કરવી છે ને! તો “વ્યવહારનય કરિ....” બસ ઈતના...

“તત્ત્વશ્રદ્ધાન જ્ઞાન પૂર્વક....” વો નિશ્ચય તત્ત્વશ્રદ્ધાન ને જ્ઞાનપૂર્વક વ્યવહારનય કરિ તો ત્યાં રખના. પીછે “નિશ્ચયનયકરિ તત્ત્વશ્રદ્ધાન અને જ્ઞાનપૂર્વક....” નિશ્ચયસે સમ્યગ્દર્શન હુઆ હો, નિશ્ચયસે સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ હો, ઉસકો હવે કહતે હૈ “વ્યવહારનયકરિ પરદ્રવ્યકા નિમિત્ત મેટનેકી સાપેક્ષકરિ....” તો વ્યવહારનય આંહી લગાના (શ્રોતા : ...) વો વ્યવહારનય રખના. પીછે તત્ત્વશ્રદ્ધાન જ્ઞાન વો નિશ્ચય હૈ. વો સમ્યગ્દર્શન ને સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ હો, વો પૂર્વક વ્યવહારનયસે ઉસકો વ્રત કેસા હૈ ને એસી ક્રિયાસે નિશ્ચય સમજના હૈ. સમજમેં આયા? આ વ્યવહારનયકરિ તત્ત્વશ્રદ્ધાન એમ નહીં. અહીં તો તીસરા બોલકી બાત ચલતી હૈ ને મોક્ષમાર્ગકી? તો મોક્ષમાર્ગમેં જબ વ્રતાદિકો કહના વો વ્યવહાર આયા, પણ તે કહતે હૈ કે કહના કિસકો, કે જીસકો તત્ત્વશ્રદ્ધાન સમ્યગ્દર્શન હુઆ હૈ.

મેરી ચીજ રાગ રહિત શુદ્ધ પરમાનંદ હૈ એસી દૃષ્ટિ હુઈ હૈ ઔર તત્ત્વજ્ઞાન હુઆ હૈ. સમ્યગ્જ્ઞાન જ્ઞાનકા વેદન મેં જ્ઞાની હૂં, એસા ભાન હુઆ હૈ તો “ઉસકો વ્યવહારનયકરિ પરદ્રવ્ય નિમિત્ત મેટનેકી સાપેક્ષકરિ....” વો વ્રતમેં ઈતના ઈતના લક્ષ છૂટતે હૈ ને પરકા, વો તો વ્યવહાર હૈ હો. કહતે હૈ પરદ્રવ્યકી ક્રિયાકા ત્યાગ અત્યાગ આત્મામેં હૈ નહીં. પણ પરદ્રવ્યકા નિમિત્ત અવ્રતમેં પરદ્રવ્યકા લક્ષ બહોત હૈ. વ્રત રહતે હૈ તો વો પરદ્રવ્યસે લક્ષ હટતે હૈ ઈતના દેખકર “પરદ્રવ્યકા નિમિત્ત મેટનેકી સાપેક્ષકરિ વ્રત, શીલ, સયંમાદિકરૂપ વીતરાગભાવકે વિશેષ દિખાયે....” ખરેખર એ વિશેષ ઉસકા હૈ

નહીં. પણ ઈસકા ભેદ પાડકે વીતરાગમાર્ગ મોક્ષ હૈ ઉસકો દિખાયા કે ભૈયા દેખો. ઐસા વ્રત ઐસી ક્રિયા ઐસા હો તો ત્યાં વીતરાગમાર્ગ હોતા હૈ. વીતરાગમાર્ગ હોતા હૈ પર ઉસસે નહીં. સમજમેં આયા? “વીતરાગભાવકે વિશેષ દિખાયે તબ વાકૈ વીતરાગભાવકી પહિયાનિ ભયી....” કે હા ઓહો! ઐસી ચીજ હો જ્યાં સંયમ હો, વ્યવહાર હો, વ્રત હો ત્યાં અંદર વીતરાગ ભાવ હુઆ હો તો આ વ્યવહાર ઉસકો કહનેમેં આતા હૈ અને વો વ્યવહાર વો નિશ્ચયકો સમજાતે હૈ. અંતરવસ્તુ નિશ્ચય નિર્વિકલ્પ વીતરાગ શ્રદ્ધા, જ્ઞાન ને રમણતા. સમજમેં આયા?

“યાહી પ્રકાર અન્યત્ર ભી વ્યવહાર બિના....” એમ આ ત્રણ દષ્ટાંત આપ્યા ત્રણ. એ સિવાય જ્યાં જ્યાં શાસ્ત્રમાં કહેલા હો. સમજમેં આયા? “યાહી પ્રકાર અન્યત્ર ભી વ્યવહાર બિના નિશ્ચયકા ઉપદેશકા ન હોના જાનના....” કહો ગુરુકા ઉપદેશ સુનો તો જ્ઞાન હોગા, વીતરાગકી વાણી સુનો તો જ્ઞાન હોગા. સમજમેં આયા? એય શાસ્ત્રકા વાંચન કિયે બિના જ્ઞાન નહિ હોગા. લે, સમજમેં આયા? ઐસી વ્યવહારકી કથની આતી હૈ વો અંતરમેં ઉસકા જ્ઞાન પ્રગટ હો, વો સમજાનેકો આ બાત કહનેમેં આતી હૈ. સમજમેં આયા? દિવ્યધ્વનિસે જ્ઞાન હુઆ, ભગવાનકી દિવ્યધ્વનિ નીકળી ઔર ગણધર બાર અંગકી રચના કિયા. વો સબ વ્યવહારસે વો પરમાર્થ સમજાનેકી બાત હૈ, ગણધરકી લબ્ધિ તો અપનેસે પ્રગટી હુઈ હૈ. અંતર્મુહૂર્તમેં બાર અંગ ચૌદ પૂર્વકી રચના. સમજમેં આયા?

લ્યો, એવા ઉપદેશ આવે છે હોં શાસ્ત્રમાં, ભક્તિમાં આવે છે નહીં? ભક્તિમાં ‘ઉપશમ રસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં’ આતે હૈ કી નહીં? ‘ઉપશમ રસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં, કર કમળમાં કૃપા અનંત ઉભરાય જો’ લ્યો, કરકમળમાં, હૃદયકમળમાં અનંત કૃપા ઉભરાય. કરકમળ ‘પ્રભુ ત્યાં ઉપજે લબ્ધિ અનંત જો’ વો ભક્તિમેં આતે હૈ ઐસા સુના હૈ ભક્તિ કભી! વો ભગવાનકા હાથ પડે જીસકા ઉપર સિર ઉપર લબ્ધિ ઉપજી જાય. ધન્નાલાલજી! વો આતે હૈ. વો તો સબ વ્યવહારસે સમજાતે હૈ.

લબ્ધિ ભગવાનસે ઉપજી જાય તો ન્યાં ભગવાનના સમવસરણમેં સભી કેવલજ્ઞાન પા જાય અને સમ્યગ્દર્શન પા જાય. પણ વ્યવહારસે નિમિત્તસે ઐસા કથન કરકે ઉસકી લબ્ધિ જો ઉત્પન્ન હુઈ હો ઉસકો બતાતે હૈ. સમજમેં આયા? ઘણાં બોલ ત્રણ-ચાર આવે છે નહિ! હિંમતભાઈ! આવે છે કે નહિ કાંઈ? ‘હૃદયકમળમાં દયા અનંત ઉભરાય જો’ કરકમળમાં કેવું? ચરણકમળમાં ભક્તિરસ એને પદ એવું આવે છે ને કાંઈ બધું યાદ રહે છે કાંઈ? ચરણકમળમાં ભક્તિ ઈન્દ્રો આવીને આહા! લ્યો, પણ ચરણ ક્યાં? એ તો જડ છે

यरश पग तो, उसमें वो भाव आया तो समझमें आया ? समझनेका भगवानका यरशकमण और भक्ति क्रियाने तो बेडा पार हो गया.

त्यो, वो व्यवहारसे परमार्थ समझनेका कथन है. समझमें आया ? 'वणी "और यहाँ व्यवहारकरि नर नारकादि पर्यायकों जव कह्या...." नरनुं शरीर ओणभाव्युंने ! आ मनुष्यनुं शरीर, देवनुं शरीर, आ जव, आ जव, आ जव...आ जव आ गाय नीकणे छे ने आ गायनो जव, आ घोडाका जव, कुत्ताका जव अेम कडनेमें आते है ने ! "अे व्यवहारकरि नर नरकादि पर्यायकों जव कडा...." पर्याय अेटले शरीर तो "पर्यायडीकों जव न भानी लेना...." पर्यायको न मानना. ये तो समझनेकी भात कीया है. हां देभो, श्रोताको भी ये कडते है दो ही को हो. अैसा नहि के वक्ताको व्यवहार नहि अनुसरना अने श्रोताको व्यवहार अनुसरना, अैसे नडीं.

"पर्याय तौ जव पुद्गलका संयोगरूप है...." आ तो शरीर ने आत्माने आम जुटे जुटा यीज. अेने अेम कडेवाय के आ शरीरवाणो आत्मा, वाशीवाणो आत्मा, पर्याप्तवाणो आत्मा, उयातीवाणा अैसा कडते है ने ? हें ? "तहाँ निश्चयकरि जवद्रव्य जुटा है...." देहमां भगवान आत्मा तदन जुटो, तदन जुटो. अेने अने अने कांछे संबंध नथी. निमित्त - निमित्त संबंधथी अेने ओणभाव्यो पश संबंध छे नहि कांछे, कयां यैतन अपनी पर्यायमां परिशमन करनेवाला ? कयां परमाणु वो हि क्षेत्रमें अपनी पर्यायमें परिशमन करनेवाला ! अेक समयमें दो पर्याय भिन्न भिन्न क्षेत्रमें अपना काणसे अपनेमें होती है. कोछेके कारणसे कोछे कभी होता नडीं. आ शरीर यलते है तो आत्माकी पर्याय अपनेसे यलती है अने शरीरकी पर्याय उसकेसे यलती है. दो ही का भिन्न भिन्न कार्य समय समयमें हो रडा है. शरीरसे भिन्न आत्मा तदन है 'जुटा है ताही कौं जव मानना' अेक वात. जवका संयोगतैं शरीरादिक को भी उपचार करी जव कह्या. जवका संबंध छे ने शरीरने संबंध जवनो. शरीर, वाशी, मनने पश जव कह्यो सो कडने मात्र है. कडने मात्र ही है. समझमें आया ? अेक वात.

"परमार्थतैं शरीरादिक जव डोते नाडी अैसा ही श्रद्धान करना...." अे परमार्थतैं शरीर जव हो नहि अैसी श्रद्धान करना अेक भात हुछे. तीन भातमें से अेक. शरीर सापेक्षसे भात कीया. डवे गुणभेदसे भात करते है. "अभेद आत्मा विषैं ज्ञान दर्शनादि भेद क्रिये...." आ ज्ञान, आ दर्शन आत्मा अैसा भेद क्रिये तो "तिनकों भेदरूपडी

ન માનિ લેના....” યહાં ભેદરૂપ કહાં આયા? સુખડની લાકડી છે, ઉસમેં સુગંધ, સુંવાળપ તોલ ઐસા ક્યા ભિન્ન ભિન્ન હૈ ઉસમેં? વો તો સાથમેં હી હૈ. અભેદ હૈ. સુંવાળપ, વજન સમજે? સુગંધ, સબ એક સાથમેં હૈ પણ સમજાનેકો કે દેખો ભૈયા, આ સુગંધ હૈ વો સુખડ. અભેદમેં ભેદ કરકે બતાયા હૈ, એમ ભગવાન આત્મા અનંત જ્ઞાન દર્શન ગુણો એક સાથે અવિનાભાવ આત્મામાં રહા હૈ. “ઉસકો ભેદરૂપકરિ જ્ઞાન દર્શન....” આનંદ પર્યાય બતાયા હૈ.

“તિનકોં ભેદરૂપ ન જાની લેના....” કે આત્મામેં કોઈ ગુણ ને પર્યાય જુદા નહિ હૈ. અભેદ વસ્તુ અખંડ વસ્તુ હૈ. (શ્રોતા :...) હેં? ક્યા? વો તો દુસરી બાત હૈ વો ક્યા? ઉસમેં ક્યા? વો તો દ્રવ્યાશ્રિત ગુણ હૈ. ગુણ કહા કે દ્રવ્ય કે આશ્રયસે ઈતના કહા, પણ કોઈ ગુણ જુદા ને દ્રવ્ય જુદા ઐસા હૈ? એ અભેદ હી હૈ વસ્તુ. વો તો ગુણકા લક્ષણ બતાયા કે ગુણ કહાં રહતે હૈ? કે દ્રવ્ય કે આશ્રયે, પણ ગુણ કોઈ ભિન્ન હૈ દ્રવ્ય ભિન્ન હૈ, ગુણ ભિન્ન હૈ, પર્યાય ભિન્ન હૈ ઐસા નહીં. ગુણસે દેખો તો આખા દ્રવ્ય, પર્યાયસે દેખો તો વો હી દ્રવ્ય, દ્રવ્યસે દેખો તો વો હી દ્રવ્ય. સમજમેં આયા? “ભેદ તો સમજાવને કે અર્થે હૈ....” યે જ્ઞાન ને દર્શન ને આનંદ વો સમજાવવા માટે ઉસમેં દ્રવ્યમેસે જુદા નહીં. વો ગુણાશ્રય, દ્રવ્ય આશ્રયે ગુણ વો તો ભેદસે કથન કરકે સમજાયા હૈ. સમજમેં આયા? આધાર-આધેય ભેદ પાડના ભી વ્યવહાર હૈ.

“નિશ્ચયકરિ આત્મા અભેદ હી હૈ....” નિશ્ચયકરિ અભેદ યે ક્યા? અભેદકા અર્થ ક્યા? કે ગુણ અને પર્યાય દો હી અભેદ હૈ. કોઈ ગુણ ભિન્ન ભિન્ન હૈ? ગાંધીકે દુકાનમેં નહિ રહતે? વો શું કહેવાય ધાણા જીરું ઐસા મસાલા રખતે હૈ કે નહિ? લાકડીના ઓલા કરકે ખાના, ખાના. ખાનેમેં નાખકર જુદા જુદા ઐસે આત્મામેં ખાના હૈ? કે એક ખાનામેં જ્ઞાન ને દૂસરા ખાનામેં દર્શન ને તીસરા ખાનામેં ચારિત્ર હૈ? ઉસમેં તો ભિન્ન ભિન્ન હૈ.

યે અખંડ હૈ. ભિન્ન ભિન્ન નહિ અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંત ગુણ વ્યાપક એક પ્રદેશમેં અનંત ગુણ ઐસા સર્વ પ્રદેશમેં અનંતગુણ વ્યાપક અભેદ વસ્તુ હૈ. વો તો ભેદ પાડકર નહિ સમજતે યે તો સમજાનેકો કહા હૈ. “ઈસીકો જીવવસ્તુ માનના અભેદકોં. સંજ્ઞા-સંખ્યાદિકરિ ભેદ કહે....” એમ કહેને જીવ દ્રવ્ય એક, ગુણ અનંત, પર્યાય અનંત ઐસા સંખ્યાકરિ સંજ્ઞા નામ જુદા પડા. જીવકા દ્રવ્યકા નામ જીવ, ગુણકા નામ ગુણ, પર્યાયકા નામ પર્યાય ઐસા ભેદ કહે સો કહેને માત્ર હી હૈ. ભેદ ભેદ અંદર હૈ નહીં. સંજ્ઞા, સંખ્યા સમજે?

સંજ્ઞા, સંખ્યા ક્યા કહેતે હૈ? સંજ્ઞા નામ, નામ... જેમ જીવ નામ, જ્ઞાન નામ, પર્યાય નામ એસે નામસે ભેદસે કહા, વસ્તુમે કોઈ ભેદ હૈ નહીં. “સંખ્યાદિકરિ કહે સો કહેનેમાત્ર હૈ પરમાર્થે જુદે જુદે હૈ નહીં એસા શ્રદ્ધાન કરના....” જુદા જુદા નથી એસા શ્રદ્ધાન કરના. “વળી પરદ્રવ્યકા નિમિત્ત મિટનેકી અપેક્ષાસે વ્રત, શીલ, સંયમાદિકૌ મોક્ષમાર્ગ કહા....” જિતના જિતના પરદ્રવ્ય છૂટે ઈતના ઈતના મોક્ષમાર્ગ વ્યવહારસે કથન નિમિત્ત સે કહનેમે આયા હૈ. “ઈન્હીકૌ મોક્ષમાર્ગ ન માનિ લેના....”

લ્યો, સ્ત્રી કુટુંબ છૂટયા, એસા છૂટયા. ધંધા છૂટયા, ફલાણું છૂટયું એમ કહતે હૈ ને? ઈતની તો નિવૃત્તિ મિલી, ક્યાં હૈ નિવૃત્તો? એમાં ક્યાં નિવૃત્તો હતો? યે તો નિમિત્તસે સમજયા. (શ્રોતા : ...) નિમિત્તસે કહતે હૈ. નિમિત્ત ઉપર લક્ષ જાતા વો ચલતા હૈ ને! ભેદ મેટને એ મટાડવું. બીજી ભાષા વ્યવહારસે ક્યા આવે? નિમિત્તને ક્યાં મટાડના હૈ, પણ ઈતના ઈતના અવ્રતમે બહુત લક્ષ બહાર જાતે થે પરદ્રવ્યો ઉપર, વ્રતમે અલ્પ દ્રવ્યો ઉપર ઓછેમે જાતે હૈ. ઈતના પરદ્રવ્યકા લક્ષ છૂટયા યે અપેક્ષાસે શરીરકી ક્રિયા ભી એસી હુઈ. સમજમે આયા? વિષય-કષાય, પૈસા રાખના હાથસે એસા લેના દેના એ બધું છૂટી ગયું. સમજણું? છરીસે શાક કાપતે થે, આમ કરતે થે, ફલાણું કરતે થે, બોલતે થે કે લાવ શાક દયો કામ એ સબ અટક ગયા સમજ્યાને?

“વો નિમિત્તકા મેટનેકી અપેક્ષાસે વ્રતાદિકૌ સમજ્યાને? મોક્ષમાર્ગ ન માનિ લેના....” કહ્યા ખરું પણ માની ન લેવું. “જાતે પરદ્રવ્યકા ગ્રહણ ત્યાગ આત્મા કે હોય તો આત્મા પરદ્રવ્યકા કર્તા હર્તા હો જાય....” જુઓ મહાસિદ્ધાંત, પરદ્રવ્ય એક રજકણકા ભી મેં ગ્રહું ઔર છોડું નિમિત્તકી અપેક્ષા ઈસકો છોડું ને લિયા આત્મામેં હૈ નહીં. પરદ્રવ્યકા ગ્રહણ કરના ઔર છોડના વો તો આત્મા પર મેં ગ્રહણ કરતે છોડે, ગ્રહણ કરે ને છોડે, જડ હો જાય. પરદ્રવ્યમય હો જાય. પરકા ગ્રહણકર્તાને છોડના આત્મામેં હૈ હી નહીં. સમજમે આયા? પરદ્રવ્યકા ગ્રહણ ત્યાગ આત્માકો હોય તો આત્મા પરદ્રવ્યકા કર્તા-હર્તા હો જાય. લ્યો, પરકી દયા પાળી ઉસને હિંસા છોડ દીયા, ધંધા છોડ દીયા, એસા છોડ દીયા, ઝવેરાતકા ધંધા છોડકર શેઠી! યહાં બેઠે એસા બધા વ્યવહાર કહનેમે આતા હૈ. (શ્રોતા : લોચ કરે છે). લોચ કરે છે, બોલે છે આ ભાષા આમ છે, ફલાણું છે. લોચ કર્યા, લોચ કર્યા, શું લોચ કરે, કોણ કરે? એ તો જડની ક્રિયા છે. એ શું આત્માથી થાય છે? સમજમે આયા? ઓહો! ભારે ભાઈ સાધુ હો, આ લોકો કહે એ વ્યવહારથી સમજાવવામાં આવે છે.

विहार क्यो आटलो आटलो ओहोहो ! पांच अपवास, छ अपवास, पंदर अपवास ने छतां पांच दस गाँउ - दस गाँउ चलते है, सवारमें दस गाँउ सांजे दस गाँउ. वो तो सब यले कोश ने भूके कोश ? अे तो क्रिया परकी है उसने उसमें उअता पुरुषार्थ क्या है, वो तो समजनेकी बात कीया में आया, क्रियाकांडसे धर्म है अैसा मान लेना नहीं. समजाशुं कांछ ? “कोई द्रव्य कोई द्रव्यके आधीन है नाहीं....” देभो. अेक परमाशु दूसरा परमाशुके आधीन नहीं. अेक जव दूसरा परमाशु के आधीन नहीं. अेक जव दूसरा जवके आधीन नहीं. अेक परमाशु दूसरा परमाशुके आधीन नहीं. स्वतंत्र है सब. वो आ राभीने बधे अर्थ करना के नहीं ? ज्यां होय पश त्यां जे आ थयुं. आ नदीना प्रवालमां जुओ तशाशो. आ ने आम थयुं, तेम थयुं, इलाशुं थयुं पश सुन तो सडी. आ वात राभीने क्वा है के दूसरी बात है ? समजमें आया ? नदीका पूरमें यात्या गया. देभो जेर अेम कर्मका जेरमें यला गया. देभो कर्मका जेर. (श्रोता : ...) आया था ने पश वो तो निमित्त-निमित्तका कथन है. समजमें आया ?

वस्तु स्थिति वो तो अपना पुरुषार्थकी कमीसे त्यां यले जते है और अपना पुरुषार्थकी कमीसे रुकते है. नहिके परके कर्मके कारणसे रुका है ने. बात सब जूठ है. समजमें आया ? मतिज्ञान क्युं नहि पीलते ? तई हमारा ज्ञानावरणीयका जेर है अेम कहे. (श्रोता : कर्मनुं जेर) हा, तो कहेनेमें आता है, पर अैसा है नहीं. अपनी पर्यायमें हीशापशे परिणमता है तो ज्ञानावरणीयको निमित्तरूपे उदय कहेनेमें आता है. दूसरी कोछ बात है नहीं. ज्ञानावरणीय परद्रव्य अपना ज्ञानगुशकी पर्यायको हरे, करे, लूँटे त्रशकाणमां बने नहीं. (श्रोता : कर्ता-हर्ता) कर्ता - हर्ता जुओने कोनो ! अेमां ओला कहे के नहीं. ज्ञानावरणीय कर्म कुछ करते नहीं अैसे कहेते है समजमें आया ? अे क्युं है के नहि जूठ है. अैसा नहीं. ज्ञानावरणीय न हो तो हीनाधिक पर्याय अपनेमें होती नहीं माटे कर्मके कारणसे हीनाधिक पर्याय है. आहाहा ! आया है के नहीं ? आहाहा ! अरे आ ते पश मार्गनी लुटंलुटा. समजमें आया ? तो कहेते है सोनगढवाले नाम लिया था शरीरका, ये कहेते है के ज्ञानावरणीय कुछ करते नहीं. वो तो अपनी योग्यतासे ज्ञानकी हीनता और अधिकता होती है क्या सत्य है ? क्या ठीक है ? क्या ठीक है ! अन्यधारी कहे तो ठीक नहीं. आहाहा ! समजमें आया ?

“ अहीं कहेते है के ‘कोछ द्रव्य कोछ द्रव्यके आधीन है नाहीं....’ अने कोछ आत्मा परद्रव्यका कर्ता-हर्ता है नहीं. आ तो आत्मासे लिया तो परद्रव्यका कर्ता लिया. पछी सामान्य सिद्धांत लिया. पछले आत्मा परद्रव्यका कर्ता - हर्ता नहि अैसा लिया पछी सामान्य

સિદ્ધાંત લિયા. “કોઈ દ્રવ્ય કોઈ દ્રવ્યકે આધીન નહિ....” એટલે કર્મકે આધીન આત્મા નહિ. આત્માકે આધીન કર્મ નહીં. શરીરકે આધીન આત્મા નહીં, આત્માકે આધીન શરીર નહીં. સબ અપની અપની પર્યાયકે કાળમેં સ્વતંત્ર હૈ. કહો સમજણમેં આયા ?

“તાતૈં આત્મા અપને ભાવ, રાગાદિક હૈ....” દેખો અપનેમેં જો રાગદ્વેષ આદિ ભાવ હૈ “તિનકૌં છોડિ....” સમજના હૈ ને ? “વીતરાગી હો હૈ....” પરકો ક્યા છોડના એમ કહતે હૈ. સ્ત્રી છોડી, કુટુંબ છોડયા, ધંધા છોડયા, વેપાર છોડયા, પૈસા છોડયા, આહાર છોડયા, પાણી છોડયા, દૂધ છોડયા, રસ છોડયા સમજમેં આયા ? ક્યા છોડે ? યે તો નિમિત્તકા કથનસે સમજયા કે ઈતની જિતની છૂટી થી ઈતના રાગ ઘટ ગયા હૈ યે સબ બતાનેકો બાત કહા, પણ પરકા ગ્રહણ-ત્યાગ આત્મામેં હૈ નહીં. સમજમેં આયા ? ત્યારે કરતે હૈ ક્યા આત્મા ? “અપને ભાવ રાગાદિક હૈ તિનકૌં છોડે....” છોડે યે પણ વ્યવહારનયસે બાત હૈ. સમજે ? પણ વો છૂટતી નહિ હૈ ઓર આ છૂટતી હૈ ઈતની અપેક્ષા એટલો ભેદ બતાવવા. ઓલી પરવસ્તુ કાંઈ છૂટી જાતી નહિ. અને છૂટતે હૈ સ્વભાવકી એકાગ્રતાસે છૂટતે હૈ અપની પર્યાયમેં વો અપેક્ષાસે છોડે હૈ, અને વીતરાગભાવ કરે ઐસા કહનેમેં આયા હૈ.

વો તો કથનશૈલી તો આવેને પરકા ગ્રહણ-ત્યાગ નથી ઈતના બતાના હૈ અને રાગકા ત્યાગ અને રાગકા ગ્રહણ કરતે હૈ. અથવા સ્વભાવકા ગ્રહણ, રાગકા ત્યાગ ઈતના કરતે હૈ. પણ પરકા ગ્રહણ - ત્યાગ કરે ઐસી ત્રણકાળ ત્રણલોકમેં ઈન્દ્રમેં ભી તાકાત હૈ નહીં. ઈન્દ્રકી તાકાત નહિ કે દુનિયાકા કોઈ રજકણ ફેર દે. સમજમેં આયા ? “રાગાદિક છોડિ વીતરાગી હો હૈ સો નિશ્ચયકરિ વીતરાગભાવ હી મોક્ષમાર્ગ હૈ....” ખરેખર લો ફરીને આયા. “વીતરાગભાવ ‘હી’ મોક્ષમાર્ગ હૈ....” રાગ પુણ્ય વિકલ્પ આતે હૈ વો મોક્ષમાર્ગ નહીં. હવે આટલી વાત સ્પષ્ટ પંડિતજી પણ શાસ્ત્રમાંથી નિકાલ કરકે બતાવે તો ય કહે, નહિ વો નિશ્ચયકી બાત કહતે હૈ. વ્યવહાર દૂસરા રહ જાતા હૈ (શ્રોતા : વ્યવહારકી તો બાત આતી હૈ).

હજી તો દેવી દેવલા માનવા, આ માનવા ને પન્નાવતીને શું કહેવાય તમારે ઓલી કાળીકા ને કાળીકા હૈ ને ? અરે કાળકા ફાલકા ક્યા ? મુનિ હૈ ક્યા ? હૈ ખ્યાલ. સમજમેં આયા ? અરે ! દેવી તો તેરી સરસ્વતી જ્ઞાનદેવી અંદર પડી હૈ. એ શક્તિઓ સબ આત્માકી દેવી હૈ, પરમેં દેવી ફેવી હૈ નહીં. જૈનને એવા દેવી દેવલાને માનના મોટી ભ્રમણા... ભ્રમણા... ભ્રમણા ! સમજેને ! ક્ષેત્રપાળને કેવા છે બધાય ઈ (શ્રોતા : ...) આવાને ઉતારે કે હમ ભક્તિ કરતે હૈ તુમ ભી આવો ઓ ઈતના હૈ. હમારી સાથ ભક્તિ કરો તુમ ઐસા હૈ. હમ

ભગવાનકી ભક્તિ કરતે હૈ કે હમારા સબ સમાજ આ કર, ભક્તિ કરો વો બાત હૈ ઉસમેં ક્યા હૈ? (શ્રોતા : ...) બુલાનેકા અર્થ આ, ભાવના વિશાળ હો ગઈ હૈ તો હમ ભક્તિ કરતે હૈ. સબ દેવલોક ભી ભક્તિ કરો. ઉસમેં દેવકી પ્રતીત આયી ઓર દેવકો ભી સાથમેં હો તો સબ પરમાત્માકી ભક્તિ કરીએ વો બાત બતાતે હૈ. શું દેવને આદર કરના હૈ? સમજમેં આયા? એસી બાત હૈ નહીં.

દેવી દેવલાને ઓલા ક્ષેત્રપાળ ને પદ્માવતાને! કોણ જાણે એવા લાકડા ગરી ગયા છે ને! પદ્માવતી સપનામાં આવે એસા કહી જાય. લ્યો, હવે પણ તારો આત્મા છે કે નહીં. હવે પદ્માવતી... (શ્રોતા : ...) આતે હૈ. ગપેગપ હૈ ઓરતેં ભી એસી હો. કોણ નવરી છે ત્યાં અને હોય તો ય દેવી છે એક અમુક જાતની એમાં આત્માને શું? એ આદર કરનેકા ક્યા હૈ? સમજમેં આયા? આ તો દેરાસરમેં ઉસકો બે શ્રીફળ ધરાના અને ઘાઘરા બરાબર પહેરાના, ઘાઘરા પહેરાવેને લૂગડાં, મોટા લૂગડાં, કપડા. એક ગામમેં ગયા થા. ભગવાન તો ક્યાંય સંતાઈ ગયેલા ને ચારેકોર દેવીઓના ઘાઘરા જ દેખાય બધાય. ઘાઘરા કહતે હૈ ને? ક્યા કહતે હૈ? બહોત એ દેખાય. એલા પણ આ તમે જૈન થઈને દિગંબર થઈને આ ક્યા કરતે હો! અરે! આ ભગવાન તો ક્યાંય એકકોર પડયા રહ્યા. ચારેકોર લૂગડા લૂગડા. કપડા. દેવીઓ... દેવીઓ કેટલી જાતની દેવીઓ. અરેરે! એને આ મોક્ષમાર્ગ ક્યાં સમજાય? એને શરીરથી ભિન્ન આત્મા...

કોઈ દ્રવ્ય કોઈ દ્રવ્યનું કર્તા-હર્તા છે જ નહીં. દેવી ક્યા કરે શું? આત્માકા પુણ્ય બિના કોઈ આપ સકતે હૈ? ઓર પાપ બિના કોઈ વિધન કર સકતે હૈ? તીનકાળમેં નહીં. અરે! બહારમાં વિધન હો વિધન ક્યા હૈ? અંતરમેં વિધન કરનેકી કોઈ કી તાકાત નહીં. બહારમેં તો કોઈ પાપકા ઉદય હોય તો પ્રતિકૂળતા આ જાય, તે ઉસમેં આત્માકે ક્યા હૈ? સાતમી નરકમેં ઈતની પ્રતિકૂળતા હૈ, સમ્યગ્દર્શન પાતે હૈ. સાતમી નરકમેં સમ્યગ્દર્શન નયા અનંતકાલમેં નહીં પાયા એસા પાતે હૈ. પ્રતિકૂળતા ક્યા કરે? ઓર અનુકૂળતા ભગવાનકા સમવસરણમેં મિથ્યાદષ્ટિ હોકર બહાર નિકલ જાતે હૈ યે અનુકૂળતા અને સાતમી નરકે પ્રતિકૂળતા. કોઈ દ્રવ્ય કોઈ દ્રવ્યકા કર્તા-હર્તા હૈ નહીં. સમજમેં આયા? “વીતરાગભાવનિકૈ અર વ્રતાદિકનિકૈ કદાયિત્ કાર્યકારણપનો હૈ....” કદાયિત્. પૂરણ વીતરાગ થઈ ગયા કેવળી, ઉસકો તો કાર્ય કારણ કદાયિત્ કાર્ય કારણ પણ એમાં નહીં. નીચલી દશામાં વ્રતના વિકલ્પ હૈ અને નિમિત્ત શરીરાદિ ક્રિયા ઉસમેં કાર્ય કારણપના નિમિત્તસે હૈ. કદાયિત્ કહ્યા હો, પૂરણને હોય નહીં. સમજમેં આયા? (શ્રોતા : ...)

વ્રતાદિક ને કદાચિત્ કોને? વીતરાગભાવને અને વ્રતાદિક ક્યાં સુધી? સાધક હોય ત્યાં સુધી, પણ વીતરાગભાવ પૂરણ હો ગયા તો કાંઈ વ્રતાદિકના નિમિત્ત પણ છે નહીં. વ્રતાદિકને અને વીતરાગને કદાચિત્ જબ લગ સાધક હૈ તો ત્યાં એસા વિકલ્પ ઉઠતે હૈ એસી દેહકી ક્રિયા પણ હો જાતી હૈ. “કારણ કાર્ય હૈ. ‘તાતૈં વ્રતાદિકકો મોક્ષમાર્ગ કહે તો કહેને માત્ર હી હૈ....” એ કહેવામાત્ર છે. વ્રતાદિક કે શીલાદિની ક્રિયા એ કહેવામાત્ર જેમ શરીરને આત્મા કહ્યો કહેવામાત્ર, એમ આ વ્યવહારને મોક્ષમાર્ગ એ કહેવા માત્ર છે. આ બધે અર્થ કરવો. ત્રણે કીધાને! ત્રણે કહેવા માત્ર. એક શરીરને કહ્યું આત્મા તો એ કહેવામાત્ર, એક જ્ઞાન દર્શનસે ભેદ પાડના વો કહેવામાત્ર, એમ અહીંયા વીતરાગભાવના આ વિકલ્પ આદિ જો નિમિત્ત હૈ ઉસકો કહ્યા વો કહેને માત્ર હૈ. વસ્તુ સ્વરૂપ એસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા?

(શ્રોતા : ...) કહ્યુંને આ ક્યું કહા? દો બાર કહાને! તુમહારા ખ્યાલ ન રહા. વીતરાગભાવ સર્વજ્ઞકો હો ઉસકો તો નિમિત્ત - નિમિત્ત કાર્ય કારણ હૈ હી નહિ પણ કદાચિત્ કહા, નીચલી દશામેં નિશ્ચય ભી વીતરાગ ભાવકી શ્રદ્ધા જ્ઞાન હૈ અને કહીં વ્રતાદિકા વિકલ્પ અને શરીરકી ક્રિયા ભી નીચે હૈ. ઉપર નહીં. વીતરાગ હોય ત્યાં વ્રતાદિક હો હી હૈ એસા નહીં. સમજેને! તેથી કદાચિત્ શબ્દ પડા હૈ ને! (શ્રોતા : ...) નીચે ચોથે પાંચમે છટ્ટે આદિ હોય, તો ઉસકો રાગ હૈ એસી ક્રિયા હૈ નિમિત્ત ક્રિયા વીતરાગભાવકી જીતની દૃષ્ટિ આદિ હોય, વો વીતરાગભાવ હૈ. ઉસકો તો કાર્ય કારણ વ્યવહારસે કહેનેમેં આતા હૈ, કે આ વ્યવહાર કારણને આ કાર્ય વ્યવહાર. ઉપર વીતરાગભાવ એકલા હો ત્યાં તો વ્રત હૈ નહીં. (શ્રોતા : ...) ઈ તો છે જ ક્યાં પ્રશ્ન પહેલાનો. “તાતૈં વ્રતાદિકકો મોક્ષમાર્ગ કહા સો કહેનેમાત્ર હી હૈ’ પરમાર્થ તેં બાહ્યક્રિયા મોક્ષમાર્ગ નાહીં....” બાહ્યક્રિયા મોક્ષમાર્ગ ત્રણકાળમેં નહીં. લ્યો, “એસા હી શ્રદ્ધાન કરના....” એસા હી શ્રદ્ધાન ત્રણમેં એમ લિયા હૈ. “એસા હી શ્રદ્ધાન કરના....” ઓલેમેં ય શરીર સાપેક્ષ બાત ક્રિયા પર શરીરસે ભિન્ન હૈ એસી શ્રદ્ધાન કરના. જ્ઞાન-દર્શન ભેદસે સમજાયા હૈ, પર ભેદ નહીં હૈ એસી શ્રદ્ધાન કરના. વ્રતાદિકી ક્રિયા મોક્ષમાર્ગ નહિ હૈ એસી શ્રદ્ધાન કરના ઈ વાત કરી છે ને!

“આ એસે હી અન્યત્ર ભી વ્યવહારનયકા અંગીકાર (ન) કરના એમ જાની લેના....” યહાં એ કરના અર્થે, “એસે હી અન્યત્રભી વ્યવહારનયકા અંગીકાર ન કરના એમ જાની લેના....” કોઈ ઠેકાણે વ્યવહાર અંગીકાર કરના નહીં. ત્યાં ‘ન’ શબ્દ જોઈએ. જૂનીમાં નથી. (શ્રોતા : ...) હેં? એ તો ઓલામાં પાઠમાં મૂળમાં અને એ તો એમાં ય આવે છે. “અન્યત્ર ભી વ્યવહારનયકા અંગીકાર કરના જાની લેના....” એટલે કે

‘व्यवहारनय आदरणीय है नहि अेम ज़ाशी’ लेवुं. अे तो पड़ेला अर्थ अे करतां ओलुं नडोतुं भबर पडतुं त्यारे, पछी ‘न’ नीकण्या त्यारे! मूणप्रतमें नीकण्या मूण प्रतमी मूणमें है. टोडरमलकी मूण है ने प्रत. हस्ताक्षरकी प्रतमें ‘न’ पडा है मूणमें. (श्रोता : ...) वो तो ठीक उसका झोटा पाड लिया है. सारा वो भोक्षमार्ग प्रकाशकका मुंभईमें झोटा पाड लिया है. अपनी तरफ़से तीन प्रत लिया है अेक प्रत यहां रभी है मुंभई, अेक यहां रभी है, अेक जयपुर रभी. राभवा माटे त्यां तीन बनाया है. आ अक्षरे अक्षर झोटा ले लिया है मुंभईमें. वो अक्षर जणवाई रहे. उसका जो पाठ है ने! समजमें आया?

भोक्षमार्ग प्रकाश बडोत ही टूंकामें सबका भुलासा सादी भाषामें बहुत किया है. अैसा तो कोई श्वेतांबरमें शास्त्र भी अैसा नहि के ज़समेंसे अैसी बात नीकणे. (श्रोता : ...) साधुना बनावेलामां अेकेय शास्त्र आवुं नहि. डोय शेनुं? दृष्टि डेर आभी. (श्रोता : ...) यहां “प्रश्न : जे व्यवहारनय परकौं उपदेश विषैं ही कार्यकारी है कि अपना भी प्रयोजन साधै है?...” दूसरा प्रश्न. ज्यारे व्यवहारनय परको उपदेशको ही कार्यकारी है ने उपदेश देना ईतना ज ने. अपना भी प्रयोजन साधै, है के नही? व्यवहारसे अपना प्रयोजनका अर्थ उससे कुछ डोता है के नही? उसका “उत्तर : आप भी यावत् (जबलग) निश्चयनयकरि प्ररूपित वस्तुकौं न पडियानै....” ‘न पडियाने’ डों न्यां वजन छे. “तावत् व्यवहारमार्गकरि वस्तुका निश्चय करै....” निश्चय पाणेने अे वात अहीया नथी. अहीया तो जबलग वस्तु स्वरूप जो निश्चय है, शरीरसे भिन्न अभेद गुण, अभेद शक्ति वीतरागमार्गमें है, “अैसा न पडियानै तावत्....” तबलग “व्यवहारमार्गकरि....” विकल्प द्वारा उसका “वस्तुका निश्चय करै....” (करना). निर्विकल्प वस्तु अेकदम न समजय तो उससे विकल्प द्वारा निश्चय करना.

(श्रोता - आदरना नही.) आदरणीय है ही नहि विकल्प, वो तो कडते है. यहां भी कडेगा “तातैं नीयली दशा विषै आपकौं भी व्यवहारनय कार्यकारी है....” शेमां कार्यकारी? नक्की करनेमें, पडियाननेमें अेम कडते है. “प्ररूपित वस्तुको न पडियाने तावत् व्यवहारकरि वस्तुका निश्चय करै....” वस्तुको पडियाने अैसी नीयली दशा विषै आपको भी अपना विकल्पसे निश्चय करे अैसी अपेक्षासे व्यवहारसे कार्यकारी कडनेमें आया है. “परंतु व्यवहारको उपचार मात्र भानि....” देभो, आ अे विकल्पसे निर्णय किया वो तो उपचारमात्र है. शास्त्रसे निर्णय किया ने परसे निर्णय किया अे तो भधा उपचारसे है. समजमें आया? “व्यवहारकौं उपचार मात्र भानि वाकै द्वारा वस्तुका ठीक करै ताकै द्वारा....”

નિશ્ચય જૈસી ચીજ હૈ એસા નિશ્ચય કરે “તૌ કાર્યકારી....” (હોય.) વ્યવહારસે કહનેમેં આતા હૈ.

“ઔર નિશ્ચયવત્ વ્યવહાર ભી સત્યભૂત માનિ....” વો ભી નિશ્ચયવત્ વ્યવહાર સાચો વ્યવહાર સાચો એ રાગ પણ સાચો, એ રાગથી પણ કામ થાય. સમજાય ? નિર્ણય કરવામાં રાગ ભી કામ કરે એમ જ રાગ ઉપર સર્વસ્વ ઢોળી દે એ વિકલ્પ ઉપર. “નિશ્ચયવત્ વ્યવહારકો ભી સત્યભૂત માનિ વસ્તુ એસે હી હૈ એસે હી હૈ....” વ્યવહારસે ભી નિશ્ચયકા ભાન હોતા હૈ એસે માનલે એસા (શ્રદ્ધાન) કરે તો”ઉલટા અકાર્યકારી હો જાય....” ન્યાં ને ન્યાં રોકાઈ જાય. રાગ... રાગ... રાગ... રાગ... રાગ નિમિત્ત રાગ નિમિત્ત બસ ગુરુના સમાગમે મળશે, શાસ્ત્રની વાંચણીથી મળશે. ભગવાનના સમવસરણમાંથી મળશે, અહીં મહાવિદેહમાં જઈએ તો મળશે. સમજમેં આયા ? ત્યાં ને ત્યાં રૂક જાયેગા આગળ બઢેગા નહિ, તો ઉલટા અકાર્યકારી હો જાયે “સો હી પુરુષાર્થ સિદ્ધિ ઉપાય વિષે કહા દેખો....” બોલો ...

अबुधस्य बोधनार्थं मुनिश्चरा देशयन्त्यभूतार्थम्

व्यवहारमेव केवलमवैति यस्तस्य देशना नास्ति ।।६।।

माणवक एव सिंहो यथा भवत्यनवगत सिंहस्य

व्यवहार एव हि तथा निश्चयतां यात्यनिश्चयज्ञस्य ।।७।।

દેખો ! ક્યાંથી ક્યાં ગાથાઓ લઈને મેળ મિલાન ક્રિયા હૈ. વો પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય અમૃતચંદ્રઆચાર્ય મહારાજ, જો સમયસાર, પ્રવચનસાર, પંચાસ્તિકાય કે ટીકાકાર. ઉસને પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય બનાયા હૈ, તત્ત્વાર્થસાર બનાયા. તો પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાયમેં વો ચરણાનુયોગકા ગ્રંથ હૈ, પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય તો ઉસમેં એસા કહા. “મુનિરાજ અજ્ઞાની કે સમજાવનેકોં અસત્યાર્થ જો વ્યવહારનય જો તાકોં ઉપદેશૈ હૈ....” આ દૂસરી શૈલી હૈ. વો અગિયાર ગાથાને બારમી ગાથા ચલી વો દૂસરી બાત હૈ. આ તો પરને સમજાવવા માટે વ્યવહારથી સમજાવે અજ્ઞાનીને વ્યવહારથી સમજાવે છે. સમજમેં આયા ? અને બારમી ગાથામેં જો ચલા સમયસારમેં એ તો સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન હુઆ પિછે રાગાદિ રહા ઉસકો જાનને લાયક હૈ એસા ત્યાં કહા હૈ ત્યાં સમ્યગ્દષ્ટિ લેના અગિયાર, બારમેં વ્યવહારકા જાનનેવાલા કહા વો. આ તો અજ્ઞાનીકો સમજાનેકો મુનિ વ્યવહારસે કથન કરતે હૈ. સમજમેં આયા ?

ત્યાં એસે લગાતે હૈ કોઈ બારમી ગાથામેં, દેખો અજ્ઞાનીને સમજાવવાનો એ વ્યવહાર છે. એસા અર્થ ક્રિયા હૈ વો હૈ ને ક્ષીરસાગર... ક્ષીરસાગર હૈ ને એક, ઉસને એસા અર્થ ક્રિયા હૈ સમયસારમેં બારમી ગાથાકા, અજ્ઞાનીકો સમજાનેકો વ્યવહાર ત્યાં અજ્ઞાનીકો સમજાનેકી બાત ક્યા હૈ? ત્યાં તો સમ્યગ્દર્શન નિશ્ચયસે અપના સ્વરૂપ રાગસે પૃથકકા ભાન હુઆ, અભી હજી અલ્પ પર્યાય રાગાદિ હૈ, ઉસકો બરાબર જાનના. જાણેલો તે તે કાળે તે તે પ્રકારની જે પર્યાય પ્રગટ થાય એવું જાણવાનો કાળ ત્યાં રહી જાય છે બસ એટલું. (શ્રોતા : ...) એ ઉપરસે નિકાલા હૈ યે વાત થઈ કે વધારેની વાત. મૂળ ગાથામાં તો સમ્યગ્દર્શન સહિતની વાત હૈ પણ પહેલેસે એસા જિસકે પાસસે જિન ઉપદેશ મિલે, જિન ઉપદેશ મિલે ને! વીતરાગતાકા ઉપદેશ મિલે જિસકે પાસસે મિલે, ઉસકી બાત સુનના વો તો આયા ને વો! યથાર્થ ઉપદેશ વીતરાગમાર્ગકા યથાર્થ ઉપદેશ ઈતની તો પરીક્ષા ઉસકો હોની ચાહિયે કે નહીં? સમજમેં આયા?

કહેતે હૈ “મુનિરાજ અજ્ઞાનીકે સમજાવનેકોં અસત્યાર્થ....” - અભૂતાર્થ જો “વ્યવહારનય તાકોં ઉપદેશૈ હૈં. જો કેવળ વ્યવહાર હી કો જાને હૈં તાકોં ઉપદેશ દેના યોગ્ય નાહીં હૈ....” યે વ્યવહારથી ઉપદેશ દીધો ઔર વ્યવહારકો હી પકડ લે, તો ઉપદેશ દેનેકે લાયક નહીં. ઉપદેશ સમજનેકે લાયક નહીં. કહો ઠીક. ક્યું કહા તુમ વ્યવહારસે? પણ સાંભળને હવે તને સમજાવવા માટે કહું હતું. સમજમેં આયા? “કેવળ વ્યવહાર હી કો જાને હૈ....” હા જુઓ આયા કે નહિ વ્યવહાર? હૈ કે નહિ વ્યવહાર? ક્યા વ્યવહાર બિના નિશ્ચય હોતા હૈ? તુમ કહતે હૈ ને કે વ્યવહારસે સમજાના પડતા હૈ તો વ્યવહાર ઈતના તો લાભ ક્રિયાને, સમજાનેકા કાર્ય હુઆ. કહે ના. વો વ્યવહારસે સમજાયાને વ્યવહારકા અનુસરણ છોડકર નિશ્ચયસે સમજા તબ વ્યવહારસે સમજાયા એસા કહનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા?

“કેવળ વ્યવહાર હી કો જાને હૈ તાકોં ઉપદેશ દેના યોગ્ય નાહીં....” કેટલાક કહે ઓહો! આચાર્યની એટલી સંકોચ દૃષ્ટિ! એ તો લાયકાત કહતે હૈ ભૈયા અરે! તુમ વ્યવહારસે જૈસે હમતો દાખલા આપતે હૈ યે વચનગુપ્તિકા ક્યા ફળ હૈ એસા મુનિરાજ બોલતે હો. વચનગુપ્તિસે એસા લાભ હૈ, મૌન રહે તો એસા લાભ હૈ, ઈસમેં એકાગ્રતા હોતી હૈ, ફલાણું વિગેરે. ત્યારે ઓલો સાંભળનારો કહે કે ત્યારે મહારાજ તમે કેમ વચનગુપ્તિ કરતા નથી? તમે કેમ બોલો છો? અરે! (શ્રોતા :) અરે! તું નાલાયક છો. સમજમેં આયા? તમે તો વચનગુપ્તિનો લાભ બતાવો છો ને વચનગુપ્તિ તો કરતા નથી સાંભળને માળા! વો તો આચાર્યને એમ કહે છે. વિકલ્પ અલમ્ અલમ્ વિકલ્પને છોડો. તમે કેમ

વિકલ્પ કરો છો જરા શાસ્ત્ર લખવાનો. અરે! સાંભળને માળા! નિષેધ વર્તે છે ઈ તો આવે છે લ્યો, ત્યારે તમે કેમ બીજાઓ કાંઈ ખળભળાટ કરે તો તમને ખેદ થાય છે, અને તમને આ વિકલ્પ આવે એનો કાંઈ ખેદ! સાંભળને હવે, સુન તો સહી.

એ રાગ આવે છે એ એના કારણે જાનનેવાલા જાનતે હૈ આદર હૈ નહીં. જુઓ ત્યારે તમે વચનગુપ્તિનો લાભ બતાવ્યો. એ ઈ નાલાયક છે કહે છે. એમ વ્યવહારને પકડે ને વ્યવહારસે ઉપદેશ કરનેમેં આયા, ત્યાં તો વ્યવહારકો પકડ લે. વ્યવહારમેં અવિવેકી આવ્યું ને ઈ વ્યવહાર જ બધું જાણી લે છે તેને વ્યવહાર જ નિશ્ચય થઈ પડયો, વો તો ઉપદેશ દેને કે લાયક હૈ નહીં. સમજમેં આયા? “જો કેવળ વ્યવહારકોં જાને હૈ તાકો ઉપદેશ દેના યોગ્ય નાહીં”. એસે જૈસે જો સાંચા સિંહકોં ન જાને તાકૈ બિલાવ હી સિંહ હૈ....” મિંદડી ચલતી જાતી થી બિલ્લી કે દેખો ભૈયા એસા સિંહ હોતા હૈ, તો ઉસકો બિલ્લી સિંહ હો જાય તો સમજને લાયક નહીં. વો તો બિલ્લીસે સિંહ ઉપર દષ્ટિ લેના હૈ કે સિંહ એસા ચટપટા પટ્ટા હૈ એસા હૈ... એસા હૈ.

(શ્રોતા : ...) હા, વો તો ઉસે યથાર્થ ક્યા હૈ ખબર નહીં. વ્યવહારસે ઉપદેશ કહનેમેં આયા પકડ લિયા, બસ એસા. પણ વ્યવહાર આશ્રય હૈ નહીં. સમજને કો આતે હૈ પણ આદરણીય નહીં. “સાંચા સિંહ કો ન જાને તાકો બિલાવ હી સિંહ હૈ તેસેં જો નિશ્ચયકોં ન જાને તાકોં વ્યવહાર હી નિશ્ચયપના કોં પ્રાપ્ત હોતા હૈ....” વ્યવહારકો જાણે નિશ્ચયકો જાણે નહીં. નિશ્ચયકો તો ન જાણે ક્યા ચીજ પરસે ભિન્ન હૈ ક્યા ઔર “વ્યવહાર હી નિશ્ચયપણા કોં પ્રાપ્ત હોય....” લ્યો એને તો વ્યવહાર જ નિશ્ચયપણું થઈ ગયું. કેટલું સ્પષ્ટ કર્યું છે. “યહાં કોઈ નિર્વિચાર પુરુષ એસેં કહે....” - હવે આવ્યું. તમે જ્યારે આટલું બધું કહો છો તો અમે વ્રત બ્રત બધું છોડી દેશું. સાંભળને હવે! “યહાં કોઈ નિર્વિચાર પુરુષ એસે કહે....” અજ્ઞાની મૂઢ. “તુમ વ્યવહારકોં અસત્યાર્થ હેય કહો હૈ....” બે ય બોલ લિયા. વ્યવહારકો અસત્યાર્થ જૂઠું અને હેય, કહો તો “હમ વ્રત, શીલ, સંચમાદિકા વ્યવહાર કાર્ય કાહેકોં કરે?....”

તમે કહો છો કે હેય અને અસત્યાર્થ છે તો અમે વ્રત, નિયમ, શીલ અને એવા શું કરવા કરીએ રાગ? વાહ! ઠરી જા ને તો! કોણ ના પાડે છે. ઠરી જા તો બહુ સારી વાત પણ નીચલી ભૂમિકામાં ઠરે નહીં. “કાહેકો કરે આ સર્વ છોડ દેવેંગે....” હમ તો સબ છોડને બેઠેંગે. ક્યા છોડે! “તાકો કહિયે હૈ કિંછૂ વ્રત, શીલ, સંચમાદિકા નામ વ્યવહાર નાહીં હૈ....” એ વ્રત શીલ સંચમાદિકા કોઈ વ્યવહાર નાહીં. “ઈનકોં મોક્ષમાર્ગ માનના

વ્યવહાર હૈ....” ઈ પહેલું આવી ગ્યું પ્રવૃત્તિ, પ્રવૃત્તિ કાંઈ વ્યવહાર નહીં, ઉસકો માનના કે આ વ્યવહાર મોક્ષમાર્ગ હૈ વ્યવહાર હૈ. નહીં હૈ ને હૈ માનના, ઉસકા નામ વ્યવહાર હૈ. વો કોઈ પ્રવૃત્તિ વ્રત, શીલ, સંયમાદિકા ઔર નામ વ્યવહાર નાહીં. યે તો પરિણતિ હૈ અપની. નિશ્ચયસે અપની પરિણતિ હૈ. “ઈનકૌં મોક્ષમાર્ગ માનના વ્યવહાર (હૈ સો) છોડ દે....” માન્યતા છોડ દે વ્યવહારની. આ વ્રત ને નિયમ ને શીલ ને પૂજા ને ભક્તિ મોક્ષમાર્ગ છો માન્યતા છોડી દે. શું છોડીશ? વસ્તુ છોડી દઈશ? છોડીને ક્યાં જઈશ? સમજમેં આયા?

“બહુરિ ઐસા શ્રદ્ધાનકરિ જો ઈનકૌં તૌં બાહ્ય સહકારી જાણી ઉપચારસે મોક્ષમાર્ગ કહ્યા....” જૈસે કે વ્યવહાર છોડવા યોગ્ય હૈ નિશ્ચય આદરણીય હૈ ઐસા હુઆ “ઐસા શ્રદ્ધાન કરી ઈનકો તો બાહ્ય સહકારી જાણી ઉપચારસે મોક્ષમાર્ગ કહ્યા....” દેખો! કેવી આ શ્રદ્ધાનસે ક્યા શ્રદ્ધાનસે વ્યવહાર છોડને લાયક હૈ, વ્યવહાર હેય હૈ, વ્યવહાર અસત્યાર્થ હૈ ઐસી શ્રદ્ધાનસે, ઐસા શ્રદ્ધાન કરી, “જો ઈનકૌં તો બાહ્ય....” એવી શ્રદ્ધાન હોય તો વ્રત, શીલ આદિકો “બાહ્ય, સહકારી, જાણી ઉપચારસે મોક્ષમાર્ગ કહ્યા....” એ તો ઉપચારથી કહ્યા હૈ. હૈ (નહીં) એ તો પરદ્રવ્યાશ્રિત હૈ. એ તો પરદ્રવ્યાશ્રિત રાગાદિ હૈ, વો કોઈ મોક્ષમાર્ગ હૈ નહીં. માટે એને મોક્ષમાર્ગ માનવો છોડી દે. વ્રત છોડીને ક્યાં જઈશ? શુભ પરિણામને છોડીને ક્યાં જઈશ? કહે કે વો તો બરાબર હૈ, નહિતર હેઠે ઉતરી જઈશ પાપમાં.

વિશેષ કહેશે....

॥ પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ ॥